

Irena Kraševac

Portreti suvremenika kao odraz vremena

Ivan Meštrović – portreti suvremenika i suvremenica – univerzumi osobnih susreta i društvenih isprepletenosti, Gradski muzej Križevci, 8. listopada – 6. studenoga 2021.; Galerija AMZ – Arheološki muzej u Zagrebu, 20. siječnja – 15. veljače 2022.

AUTORICA IZLOŽBENE KONCEPCIJE: Barbara Vujanović

Susret i dijalog publike s djelom Ivana Meštrovića treba neprestano poticati i razvijati. U situaciji koja je zadesila Atelijer Meštrović u Zagrebu – koji je zatvorio svoja vrata na neodređeno vrijeme nakon potresa 2020.–ta se prigoda omogućila zahvaljujući manjoj preglednoj izložbi koja je na proputovanju kroz više hrvatskih gradova. Početna postaja bio je Gradski muzej Križevci, potom Galerija Arheološkog muzeja Zagreb, a slijede Gradski muzej Virovitica, Galerija Sikirica u Sinju te Spomen galerija Ivana Meštrovića u Vrpolju. Autorica izložbe Barbara Vujanović osmisnila je s autorima likovnog postava Damironom Gamulinom i Antunom Sevkicom način izlaganja koji je prilagodljiv različitim prostornim situacijama, zahvaljujući čemu je izložba uvijek ista, a iznova različita. Ovaj se osvrt odnosi na izložbu videnu u prostoru Galerije Arheološkog muzeja u Hatzeovoj ulici u Zagrebu.

Iz povolikog opusa portreta koje je Meštrović izradio, odbarano je šesnaest osoba s kojima ga je vezalo poznanstvo, prijateljstvo ili je pak riječ o ličnostima iznimna značenja koje su obilježile njegov život. Sadržajnost „male“ izložbe pritom je postignuta na više razina. Vremenski raspon seže od ranih radova iz bečkog razdoblja s početka 20. stoljeća do zrelih djela nastalih u Zagrebu 1930-ih.

Primarna je odlika kipara izraditi dobar portret. Meštrović se već u svojoj najranijoj amaterskoj fazi okušao u portretima, i to cara Franje Josipa I. i biskupa Strossmayera, po

principu da samo najveći zaslužuju trajni znamen svojeg lika. Kiparska vještina kojom je ovlađao tijekom studija omogućila mu je da portretirane osobe prikaže u prepoznatljivim karakterističnim fizionomijama, čime se etabrirao u cijenjenog majstora portreta. Odabrani portreti pružaju pregled stilskih mijena od rodenovskoga impresionističkog načina oblikovanja površine (Petar Brani, Lav Tolstoј, Iso Kršnjavi, Obitelj Katunarić), sažimanja forme i zaglađivanja plohe (Tomislav Krizman, Vlaho Bukovac), naglašene artdekoovske stilizacije (Rodin) do izrazito realističnih portreta snažne psihologizacije (Vladimir Becić, Vladimir Nazor). Sjedinjenje duha vremena i njegovih stilskih izričaja s karakterom i statusom portretiranog modela ponajbolje dolazi do izražaja u elegantnim i rafiniranim prikazima Lady Maud Cunard i Dorothy Une Ratcliffe, pripadnica engleskoga visokog društva s kojima se Meštrović susreće tijekom boravka u Velikoj Britaniji, između 1915. i 1917. Političara Tomáša Masaryka i njegovu kćer Alice portretira u Češkoj 1920-ih godina u karakterističnoj suzdržanosti i jednostavnosti prikaza introvertiranih intelektualaca. Portreti oca i kćeri Milčinović, Andrije i Vere Čuče kao djeteta, intimističke su zabilješke bliskih osoba.

Izložba nudi pogled u Meštrovićevo portretno stvaralaštvo u bronci i sadri, čime su zastupljene dvije glavne kiparske tehnike. Kompaktnost i oporost gipsanih figura u kontrastu je s odobljescima brončanih kipova, a njihov razmještaj u prostoru nije uvjetovan tehnikom izrade, čime se dobiva

Vladimir Becić, hrvatski slikar, rođen u Brod, 1. lipnja - Zagreb, 24. svibnja 1929. Započeo studij prava u Zagrebu, a poslijepodne u privatnu slikarsku školu Mendoza Crnčića i Bele Čikoš Sesije. Prekogranično je učio u Beču, a 1905. odlazi u München, gdje se 1907. upisuje na Akademiju likovnih umjetnosti. Godine 1908. odlazi u Pariz, gdje posjećuje Međunarodni vijeć atelijer i upisuje se na Académie de la Grande Chaumière. Godine 1910. se vrati u Zagreb, gdje će sljavor se na zagrebačkoj Akademiji likovnih umjetnosti, za rektorskog pomoćnika profesora Ivana Međurovića. Na početku svoje karijere pod utjecajem francuskoga simbolizma i engleskoga akademizma, a u zadnjim godinama života, čima njegov stil transformira u ekspressionistički realizam i monumentalizam. Njegovo najboljih ostvarenja su portret Ivana Međurovića, koji je 1908. naložio u Atelijer Međurovića.

FOTO J. Vuglač

Wickham Street, Clerkenwell,
London, EC1.
Height 47.5 x Width 34.5 cm
Accession Number: G.1992.24

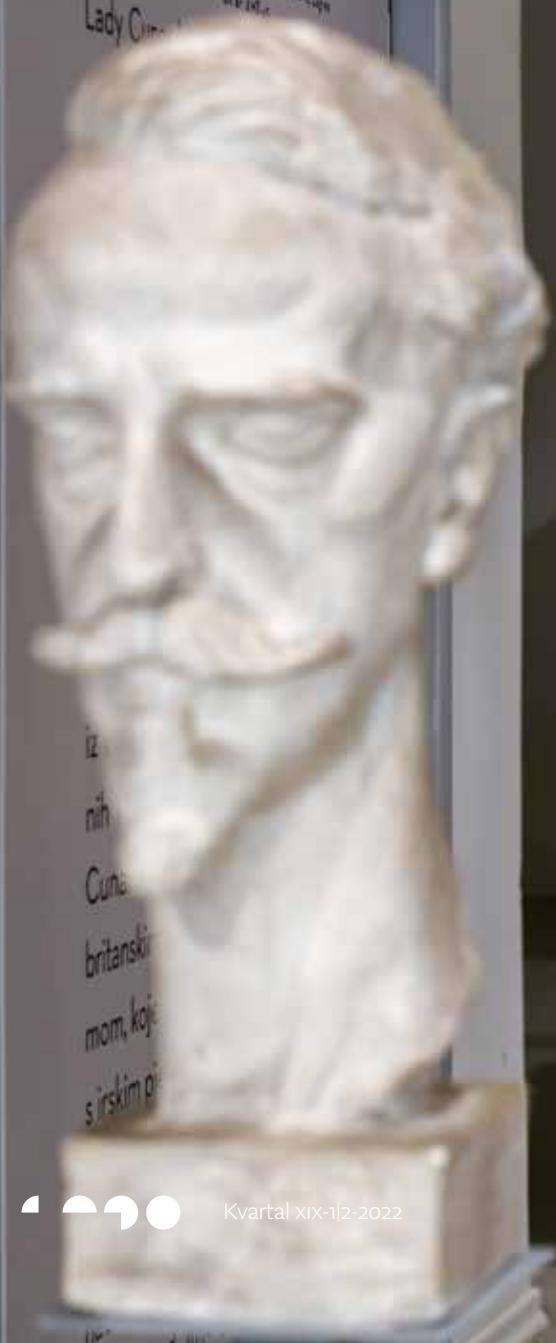
Henry Wickham Steed, britanski povjesničar i publicist (Long Milford, 10. listopada 1871. - Wootton-by-Woodstock, London, 13. siječnja 1956.). Studirao je povijest u Jeni, Berlinu i Parizu. Radio je kao vanjskopolitički dopisnik lista *The Times* u Berlinu, Rimu i Beču, te vanjskopolitički i glavni urednik *The Timesa*, glavni urednik *Review of Reviews*, profesor srednjoeuropske povijesti na londonskom King's Collegeu i vanjskopolitički komentator BBC-a. Tijekom Prvoga svjetskog rata istupao je protiv Austro-Ugarske i zahtjevao se za oslobođenje naroda pod njezinom vlasti. Suradivao je s Jugoslavenskim odborom, te sa slavenskim emigrantima, posebno s Tomášom G. Masarykom i Franom Suplom, s kojim je dogovorio Meštirovićevu izložbu u Victoria and Albert Museumu 1915. godine. Bio je povezan i s izložbom u Londonu priređenom 1917. u Grafton Galleries s Mirkom Račićem i Tomom Rosandićem, a u sklopu koje je Steed održao predavanje.

Lady Curzon, Wielka Brytania pozuje, na tronie z siedzącym królem angielskim, Edwardem VIII., Londyn, 1936 r.

FOTO J. Vuglač

Lady Churchill
London, Eng.
rođena 1878. u 1967.
Kunsthistorisches Museum, Beč

Lady C.

1911

FOTO J. Vuglač

dinamična cjelina izložbenog postava. Dijalog koji publika uspostavlja s portretiranim osobama, a time i Meštrovićevim djelima, postignut je zahvaljujući panoima na kojima se uz izloženo djelo može pročitati životopis portretirane osobe te njezine relacije s Meštrovićem. Posjetitelj se neizbjegno umrežuje u Meštrovićeve društvene odnose i korelacije u rasponu od tridesetak godina koje je stvarao tijekom svojeg boravka i rada u raznim europskim gradovima, Beču, Splitu, Pragu, Parizu, Rimu, Londonu, Zagrebu. Postavljanje kipova u visini nešto nižoj od očista prosječnog promatrača omogućuje cjelovit pogled na djelo. Portretirane osobe prikazane su tako da svaka zrači svojom osobnošću koju je Meštrović majstorski znao izvući i ovjekovječiti. Karakteri različitih ljudi oživljavaju ako im pridamo dovoljno pažnje svojim zanimanjem za otkrivanjem psihologizacije kakvom ih je doživio kipar. „... kad se krećem oko biste, vidim da joj se izraz lica mijenja”, zapisao je Nazor o svojem portretu, „... rekao bih, dva lica i dva posmeha jednog istog čovjeka, dva duševna stanja iste osobe”. Prikazani portreti zrcale kompleksne odnose unutar Meštrovićeve povijesnog vremena i živog konteksta njegove osobne mreže poznanstava koje je nastojao što dublje prozreti.

Izložba i prateći katalog još su jedan u nizu pokušaja priблиžavanja Meštrovićevo opusa osmišljenog i realiziranog u okviru programa Muzeja Ivana Meštrovića, kojemu ne nedostaje originalnost pristupa i postignut rezultat obogaćenja u poznavanju djela i rada velikog meštra koji za to pruža pregršt mogućnosti. ✕